

Bécsben nekem semmi sem új, 's így nem áldozat az otthon maradás. Elkezdtem vándorlásomat, 's Méltóságod igen jól tudja, mely kincs az idő annak, ki haszonnal akar utazni. Első nyugpontom Berlin volt, hol a' tél végét vártam be. Ott fél napot töltöttem mindég a' kórházakban, e' mellett a' jegyezgetés, a' studium folytatása elfoglalta a' másikat is, 's csak estvéként volt szabad időm egyebekre, ha épen hivatalos nem voltam, vagy némely sürgető írásaim nem tartóztattak. Utam második részében, t. i. Niederlandiában, Angliában, jegyzéseimet is alig győztem. Itt pedig úgy vagyok mint Berlinben; azonban reménylem hogy míg haza jövök, t. i. Augusztusig, meg lesz az egész, ha kisimítva nem is. De ez kised munka. Csak attól félek, hogy Nagyságodat a nyelv ki nem fogja elégíteni. Én magam sem elégszem meg vele.

Barátom Kisfaludy úr azt írja hogy Nagyságodnak egy bizonyos hivatalra ajánlott.* Nem tudtam, javalljam-e az én tisztelt barátom bátorságát. Én azt az intézetet mindég úgy tekintetem, mint a' mely már szerzett érdemet fog inkább jutalmazni, mint újakat tenyészteni, mert nem tudtam magammal elhitetni soha, hogy magyar íróink, kik már elértek egy bizonyos kort, és mindég comodusok voltak, bármely penzió által *állandó* munkásságra gerjeszethetnek. Illy intézetbeli hivatalra pedig nem annyira buzgóság, állandó munkásság és kiterjedt öszveköttetések bel- és külföldön, mint név és kor kell; 's Nagyságod érti, hogy eme' tulajdonságoknak híjával vagyok, 's hogy így amazoknak haszna egyedül nem vétethetik.

Ezen felül nekem kevés barátim vannak. Nagyságod tudja, hogy én néhány esztendeig egy hasznos, de háladatlan munkát üztem: gyűlölt neve kritika. Csuda-e, hogy a' kinek több gáncs juta mint javallás, méreggel vádolt, 's ha másnak javallás jutott több, részrehajlással. Mind ez a' dolog 's a' hiu emberek természetéből következik: t. i. nincs tökéletes miv 's a' hiu csak tömjént akar. De volnának legalább egy kissé consequensek 's gáncsaimért ne mérgecsenének meg nevemet, holott javallásaimért complimenteztek. A' ki tiszteletet érdemel midőn javall, érdemi azt akkor is ha gáncsol: mert jele, hogy, ha meggyőződése téved is, ő még is igazság szerint járult el. A kinek én megvetem gáncsait, annak nem becsülöm javallását sem. A méltóságos gróf ezekből láthatja, hogy én az egész Ak . . . ról** nem álmodtam soha, mert akkor más utat szabtam volna ki munkálódásaimnak.

Adja az isten, hogy Méltóságod szerencsésen, igen szerencsésen utazzék. Méltóságod nem csak magának, de a hazának teszi azt, 's minden a' ki ezt érzi, ugyanezt óhajtja velem. Nem sokára az ország gyűlésén fognak ismét minden jól-érezők Nagyságod ragyogásában kevélykedni; én pedig azon órát várom óhajtva, mellyen szerencsém leszen élő szóval megmondani, melly örömmel vagyok Méltóságod igaz tisztelője és szolgája *Dr. Schedel Ferencz.*

Május 30. 1830.

Közli: HEINLEIN ISTVÁN.

A Halotti Beszéd nyelvjárásáról értekezett ERDÉLYI LAJOS a MNyT. 1911. okt. 17-én tartott ülésén. A magyar nyelvjárástannak egyik érdekes, de nehéz fejezete a nyelvemlékek nyelvjárásának

* Alkalmast a tud. társasági jegyzőségre.

Szerk.

** Az Ak . . . alatt a M. Tud. Társaság értendő.

megállapítása, melyvel eddig még keveset foglalkoztak. Pedig fontos *irodalom- és műveltségtörténeti* szempontból is. A HB. nyelvről PRAY GYÖRGY ÉS SAJNOVICS JÁNOS óta (1770) sokan írtak; de még ma sincs végre teljesen megállapítva nyelvjárása, vagyis hogy mely vidéken született ember és hol írhatta. Pedig ezzel e rendkívül fontos nyelvemlékünket, mondhatni nyelvtudományunk alapját, helyhez kötven, sokkal fontosabb következtetéseket vonhatnánk olvasására és a vele kapcsolatos nyelvészeti és irodalmi kérdésekre is. Tudjuk, hogy egy időben tót pap szerzeményének tekintették, mert nem tudták kellőleg olvasni és nyelvtörténeti alapon nézni, mint sokan még ma sem tudják. A nagy RÉVAI MIKLÓS volt az, ki 1803-ban *Antiquitates*-ében (Régiségek, t. i. Nyelvemlékek I. köt.) nagy könyvet adott ki róla és örökre megállapította magyar eredetét és nyelvtudományi jelentőségét. DÖBRENTAI (1838) próbálta nyelvjárását is megállapítani, hogy az országnak mely táján írhatták e beszédet; de, bár úgy látszik, Dunántúlra gondolt, sem ő, sem később SIMONYI (Nyr., 9. köt.) nem tudta határozottan egyik ma is élő nyelvjárásunkhoz se kötni. SIMONYI még a göcsejire gondolt; PRIKKEK MARIÁN már „kétségtelenül göcseji jellegű“-nek mondja, s a codex „írójának is dunántúlinak kell lennie“ szerinte (A Pray-codexről, akad. felolv. 1903). ERDÉLYI szerint nyelvi és történelmi okok alapján a codex használatának helyétől, a pozsonymegyei Deákitól nyugatra eső, Szempcz vidéki magyarságnak nyelvi emléke a HB., melynek írója ez ő-ző terület-ről való lehetett, ha a codexet az anyakolostorban, Pannonhalmán írták is. A HB.-nek olyan nyelvjárasi sajátosságai vannak, a melyek palócz szomszédságra és a Felső-Duna mentén ma is meglevő sajátosságokra mutatnak s így írója arról a területről, a nyitramegyei palóczság és a pozsonyi Csallóköz között eső Mátyusföldről kerülhetett ki. A részletes tanulmány a maga bizonyítékaival később jelenik meg.

A Bécsi codex-beli kisebb próféták prologusai. Ezek közül eddig többnek nem ismertük latin eredetijét. Most értesülünk, hogy Mészöly Gedeon társunk, ki akadémiánk megbízásából a Bécsi-codex új kiadását most rendező sajtó alá, talált a bécsi cs. és kir. udvari könyvtárban 4938. sz. alatt egy XV. sz.-beli latin codexet, mely egyebek közt bibliai részeket is tartalmaz: a nagyobb és kisebb prófétákat s egy híján (Zakariás 2-ik pr.) az oly rég keresett prologusokat is. E bibliai rész írását végezték Prágában 1422 apr. 14-én.

A Magyar Szélmalom, írta LAMBRECHT KÁLMÁN. Budapest, Hornyánszky Viktor könyvnyomdája, 1911 (64 l. 18 ábrával). — Különnyomat az *Ethnographia* XXII. kötetéből.

E derék kis munka — Herman Ottónak ajánlva és az ő módszerét követve — a nagy magyar Alföld egyik régi, már-már eltűnő iparának emlékét őrzi meg írásban és képből. Érdekes nemcsak a magyar mezőgazdasági ipar története, hanem a magyar népnyelv szempontjából is. Jó egynegyedét „a szélmalom mesterszótára“ teszi, ügyes magyarázatokkal világítva meg mind a tárgyakat, mind a nevéket. Folyóiratunk „Népnyelv“ rovatában ízelítőül ismertetést adunk belőle.

Sz. K.